

MISJONÆRENES FORHOLD TIL DE INNFØDTE LEDERE

AV MISJONSPREST SVERRE HOLTH

I.

I den nye misjonstid som vi nå er gått inn i, inntar spørsmålet om misjonærenes forhold til de innfødte ledere en framtreddende plass. For å få det fulle lys over dette spørsmål, er det nødvendig først å klarlegge misjonærenes stilling i den innfødte kirke. Stort sett er det tre syn som gjør seg gjeldende.

For det første har vi det syn som på sett og vis hører til et allerede tilbakelagt stadium i misjonsarbeidet, da misjonæren uten videre inntok lederens plass. Resultatet ble det patriarkalske forhold. Vi kan jo alle se at dette ikke var til å unngå i arbeidets begynnelse. Vi som har kommet inn i arbeidet på et senere stadium, kritiserer ikke våre forgjengere på dette punkt. Det som nå kritiseres er at praksisen i mange høve fortsatte for lenge. Gammel vane er som kjent vond å vende. For Kinas vedkommende fikk denne linje dødsstøtet i 1927, iallfall i teorien. I praksis har det dog til tider vært annerledes.

For det annet har vi det syn som hevder at misjonæren skal være en blott og bar rådgiver. Denne tanke var særlig sterkt framme i Kina i 1927, og iallfall én stor evangelisk misjon gikk en tid helt inn for denne linje. Så sent som i 1943 ble dette syn kraftig forfektet av en mann som dr. Tsui, formann for den store Church of Christ in China. Vi traff ham akkurat som han hadde unnsloppet fra det okkuperte Kina og inn i det såkalte «frie» Kina. Under en konferanse i Siam og senere i Chengtu var han en ivrig talsmann for at misjonæren bare måtte betrakte seg som en rådgiver, en gjest,

ja som en midlertidig hjelper. Helst skulle han ikke engang gi sitt råd uten å bli spurt, og i alle tilfelle måtte han ikke innta noen autoritativ stilling. De misjonsselskaper som fra 1927 og utover gikk inn for denne linje, var ikke alltid like heldige. Gikk det forholdsvis bra på steder hvor menighetene hadde kompetente innfødte ledere, så gikk det så mye verre på steder hvor det ingen slike var. På slike steder kunne det iblant oppstå rent latterlige situasjoner. Og selv i gode menigheter kunne det oppstå misforståelser og gnidninger nettopp fordi de innfødte ikke kunne forstå en slik bokstavelig overholdelse av parolen: «Hands off!»

For det tredje har vi det syn som tar sitt utgangspunkt fra begrepet «én hellig, alminnelig kirke». Det blir ikke spørsmål om rase, farge eller bakgrunn. Ikke at enhver skal være sin egen herre, men at alle, både innfødte og misjonærer, helt skal underordne seg på like fot under den nasjonale kirkes ledelse. Alle skal være medarbeidere i denne ene kirke. Enhver arbeider, uansett om han er innfødt eller misjonær, mottar sin stilling som et mandat fra kirkestyrelsen der han arbeider, og er under denne kirkes kontroll. Man kan gjerne kalle denne linje den katolske. Man kan vel også si at dette er det bibelske syn. I vår egen tid har det vært fulgt i flere protestantiske organisasjoner, som t. eks. i episkopalkirken og i K.F.U.M. I praksis betyr det altså at det ingen forskjell blir gjort på den innfødte og den utenlandske arbeiders stilling. Begge er underlagt den stedlige kirkeledelses autoritet og kontroll. Enhver blir utpekt til det verv han formentlig passer best til, og utstyrt med den autoritet som det spesielle verv innebærer. Misjonæren har ingen spesiell prestisje eller autoritet som misjonær. Det blir hans egne personlige egenskaper som blir avgjørende for den stilling han blir gitt.

Prinsipielt skulle det da kanskje ikke være så vanskelig å enes om det tredje syn som det mest ideelle. Et slikt syn vil bli en avgjørende faktor i forholdet mellom misjonærene og de innfødte medarbeidere. De blir da fullt ut kolleger som er underlagt den samme kirkeledelses kontroll. Vi misjonærer blir da ikke bare rådgivere og konsulenter, som går i en stadig frykt for ikke å overskride en «rådgivers» mandat. Tenk om vi en eneste gang virkelig gjorde det vi bare skulle *råde* andre til å gjøre! Nei, det er sikkert

riktig at vi skal gå inn i arbeidet med liv og sjel sammen med våre innfødte kolleger, men vel å merke i det arbeid som kirken gir oss å utføre. Og har vi fått kirkens oppdrag, skal vi helst glemme at vi ikke er svarte eller gule, og trøstig gå i vei med våre oppgaver, hva de enn måtte være.

II.

Så mye for den prinsipielle og teoretiske siden av saken. Vanskeligere blir nok spørsmålet i praksis. Her må vi jo regne med så mange menneskelige faktorer. Det er i de konkrete situasjoner at de egentlige problemer oppstår. Jeg vil først komme med noen generelle bemerkninger om vår innstilling overfor våre innfødte medarbeidere og ledere. Hva skulle vår innstilling være? Mange ting kunne naturligvis nevnes, men jeg skal bare nevne fire som alle hører til det essensielle.

Vi skal for det første vokte oss vel for å være smålige og makt-syke. Vi skal gi våre innfødte kolleger vår uforbeholdne anerkjennelse og oppriktig glede oss over deres nådegaver. Ja, vi skal glede oss over å kunne vike plassen og stille oss under deres førerskap. Vi er klar over at dette er mye vanskeligere i praksis enn i teorien. Det finnes jo som kjent ikke så lite av åndstyranni og imperialismen i verden, og trangten etter å overstråle er visstnok ikke helt død hos oss misjonærer heller. Men vi skulle vel nå ha lært å se større på vår egentlige oppgave på misjonsmarkene. Synet på vårt store mål skulle alltid stå klart for oss: ved Guds nåde å bygge opp en levedyktig, selvstendig nasjonal kirke. Våre egne synsmåter og interesser skulle ikke spille så stor rolle. Det viktigste er at kirken bygges, ja, at vi i én forstand gjør oss selv overflødige. Det er jo nettopp bevis på at arbeidet lykkes. Vi må øve oss i å tenke stort. Også vi norske misjonærer. Det er nemlig en stor feiltagelse å tro at vi som kommer fra dette lille demokratiske landet sånn uten videre er så helt fri for herskesyke. Noen av oss har forlenget oppdaget at det er ikke så lite av det i oss norske ute på misjonsmarkene! Vi skal så visst ikke vaske våre hender og si oss fri fra enhver tendens i den retning.

For det annet må vi øve oss i toleranse. Vi må ikke være sta og

påståelige overfor våre innfødte venner og kolleger. Vi har så lett for å være oss selv nok og pukke på vårt eget synspunkt og vår egen lille metode. Igjen og igjen må vi lære å skille mellom det som er vesentlig og det som er uvesentlig, mellom det sentrale og det periferiske. Kunsten å være alt for alle for å vinne de fleste, er noe som en misjonær aldri får lært godt nok. Det er jo nettopp på dette punkt at så mange rivninger og misforståelser oppstår.

Det orientalske gemytt fortjener vårt studium. Iakttar vi det med sympati og velvilje gjennom en lengre tid, skal vi måtte erkjenne at det ikke er så helt selvsagt at vår vesterlandske måte å gripe tingene an på alltid er den beste. Vi må vokte oss for å bli dogmatiske og for å sette våre egne vaner og synsmåter opp som det tii enhver tid normative. Også vi har så uendelig mye å lære av våre fargede venner, bare vi er blitt oppmerksom på det. La oss alltid huske på at den sivilisasjon som vi selv representerer er bare delvis kristnet, og la oss aldri glemme at de former som kristendommen har tatt på våre breddegrader ikke behøver å være de endelige og de beste.

Jeg kan best belyse dette behov for toleranse og tålmodighet i vår omgang med våre innfødte venner og kolleger med et par illustrasjoner fra Kina. Jeg minnes en diskusjon blant en gruppe misjonærer. Diskusjonen gjaldt forholdet mellom rett og rangt og våre kinesiske kollegers medfødte omhu for «ansiktet». På den ene siden var det dem som pekte på at det kinesiske «ansikts»-begrep var farlig, fariséisisk, ja helt ut forkastelig. Misjonærenes plikt måtte være å skape klare linjer, kalle svart for svart og kvitt for kvitt. Noe annet ville være kompromiss og bringe en i samvittighetsnød. Kineserne var for «glatte», tok for mye hensyn til folks «ansikt», og var altfor redd for å såre folk. Derfor skulle misjonærene se det som sin oppgave alltid å snakke «rett ut av posen», uten å legge noe imellom. I denne diskusjonen var det enkelte som inntok en litt annen holdning. De mente at vi hadde mye å lære av våre kinesiske kolleger når det gjaldt de menneskelige forhold. Det å bestrebe seg på å «redde folks ansikt» behøvde ikke være noe utillatelig kompromiss. Selvsagt måtte vi ikke tolerere noen begrepsforvirring. Sant måtte være sant, og løgn måtte være løgn. Men det var mange måter å si sannheten på. Vi skal, som Bibelen sier, «være sann-

heten tro i kjærlighet». Det er nettopp dette siste som kineserne iblant har noe å belære oss om. Det viktigste er jo ikke å vinne et argument, et poeng, men å vinne det menneske vi argumenterer med. Hva hjelper det om du makter å overbevise din motstander dersom du taper mannen? Sannhetskjærlighet kan jo til tider være blott og bar selvheldelse. Det er dette med kjærligheten vi ikke skal glemme.

Vi er her inne på et meget interessant og viktig felt, nemlig vår evne til å forstå og verdsette våre innfødte medarbeideres psykologi. Det er her om noe sted det blir tale om tilpassing og ydmykhet. Vi vet jo alle at mange av de ulykkelige rivninger som har vært mellom misjonærer og innfødte ofte har skrevet seg fra denne mentalitetsskilnad. Er misjonæren steil og selvsikker og intolerant, er ikke bruddet langt unna. I hvert fall blir det ikke noe Åndens samfunn eller genuint vennskap. En kinesisk kollega vil i et slikt høve holde sin skuffelse hos seg selv, men medarbeiderskapet vil bli mekanisk, passivt og sterilt. Hvor vi behøver å lære toleranse, stor-sinn og ydmykhet i vår omgang med våre innfødte kolleger! Og dette er virkelig noe som må *læres*. Derfor kan det være en god styrelse at vi ikke kan språket med det samme vi kommer ut på misjonsmarkene: vi ville gjøre altfor mange bommerter! Det går an å oppholde seg på misjonsmarken i mange år uten å ha villet ha den umaken å lære språket skikkelig. Men det går også an å ha lært språket til noe mer fullkomment, uten egentlig å ha lært folket å kjenne. Men da kan det heller ikke bli tale om gjensidig vyrdnad og kjærlighet. Det er våre fordommer og vår selvtilstrekkelighet som så altfor ofte skiller oss og våre innfødte venner.

Jeg kunne ha lyst til å fortelle en pussig historie. Den er tatt fra Rattenbury's bok «China, My China». På det sted den unge misjonæren var stasjonert, var det også et hospital som var bestyrt av en kinesisk læge ved navn Li. Som det så ofte hender, hadde dr. Li sine problemer i administrasjonen. En formiddag kom doktoren til den unge misjonær, og de to hadde en lang prat sammen over te-koppen. Idet dr. Li reiste seg for å gå, kom han likesom til å tenke på noe. «Ja, det var sant,» sa han, «det gjør meg vondt at misjonens finanser står så dårlig og at det er nødvendig å redusere tilskuddet til hospitalets drift. Jeg ville så gjerne si Dem, at hva De ellers

måtte finne det nødvendig å spare inn på, så må ikke min kollega herr Chang avskjediges. Han er en altfor god mann til å sendes bort.»

Misjonæren satte seg ned og begynte å gruble over hva mon dette kunne bety. Selskapets finanser var i orden, og t:skuddet til hospitalet skulle jo ikke nedskjæres. Heller ikke var det tale om å avskjedige noen. Men den unge mann hadde ikke brukt sin tid for-gjeves i Kina. Lyset gikk opp for ham. Han sendte bud på Chang, og fortalte at han dessverre måtte redusere personalet. Så beklagelig det enn var, måtte visst herr Chang være så snill å ta seg en lengre ferie. Og så måtte han ta imot denne lille avskjedspresan-gen! Misjonæren, Chang og Li skiltes som de beste venner. Ingen hadde «mistet ansiktet»!

En stund etterpå bemerket dr. Li til en venn: «Dette er den eneste utlending jeg har møtt som virkelig har forstått oss kinesere når vi taler rett ut om ting!»

For det tredje må vi misjonærer på vår side vise absolutt lojalitet og solidaritet. Vi skal bøye oss lojalt for ledelsen og respektere fullt ut våre innfødte kollegers autoritet og arbeid. I grunnen skulle vi være et forbilde på lojalt samarbeid, og vi skulle vokte oss vel for å overskride vårt eget mandat og for å ignorere eller tilsidesette de innfødte lederes autoritet. Så langt fra å være «en lov i oss selv», skulle vi beflitte oss på å underordne oss de til enhver tid gjeldende bestemmelser. Er vi satt under en innfødt leders oppsyn, så skal vi la ham merke at han har vår vyrdnad og tillit og lojalitet. Vi skal identifisere oss selv med oppgaven til den grad at vi blir helt solidariske med ledelsen. I glede og sorg, i framgang og nederlag, skal vi ikke stå der indifferente eller kritiske. Vi skal være hundre prosent med.

For det fjerde — og dette er ikke det minst viktige — skal vi kultivere et genuint vennskap med våre innfødte kolleger og ledere. Enhver form for nedlatenhet må bannlyses. Vennskapet må bli opp-riktig og naturlig. Våre innfødte ledere — og jeg tenker da helst på de kinesiske ledere som jeg kjenner best — har fine instinkter. De merker snart om vennskapet er ekte eller om det er en anstrengt nedlatenhet fra vår side. Vi må ikke behandle dem ovenfra og ned. Alt som lukter av «superiority complex» er som gift. Hvis vi ikke

har oppdaget ennå at våre innfødte kolleger er fullt ut likeverdige mennesker, så må det være noe i veien med oss selv. Hvis vi ikke kan gi dem vårt uforbeholdne vennskap, så må det være smått bevendt med kjærligheten, trass i alle fine talemåter. Mange av oss har forlenget funnet ut at det er ikke minst vi selv som blir beriket gjennom et slikt kollegialt vennsksforhold mellom oss og våre innfødte kolleger og ledere. Men det er ikke noe en får uten å betale prisen. Og prisen er en selv — at en vil gi sin kjærlighet. Det er jo mye lettere å gi formaning og prekener fra prekestol og kateter, men dette alene er ikke nok.

III.

Så meget om misjonærenes stilling i den innfødte kirke på misjonsmarken og om den innstilling vi skulle ha overfor de innfødte ledere og kolleger i arbeidet. Tilbake står det å nevne litt om problemene som oppstår i visse konkrete situasjoner. Jeg kan tenke meg at enkelte av oss har spesielle situasjoner i tanken, hvor hele forholdet kan bli nokså problematisk. Jeg tenker særskilt på tre slike høve.

For det første har vi den vanskelige situasjon en misjonær befinner seg i der hvor den innfødte ledelse hverken er åndelig eller moden. Ja, la oss tenke oss at lederne er av den motsatte typen. Vi vet jo at slikt forekommer. Iblant tar nok vi misjonærer feil i våre bedømmelser, men la oss tenke oss at det ikke er tilfelle i dette høve. Da blir misjonærens stilling langt annet enn misunnelsesverdige. Hvordan skal han stille seg til slike ledere på stedet der hvor han er satt? Først og fremst må han øve seg i tålmodighet. Han må sette menigheten først, se stort på saken. Kirken er Guds, den består selv om ikke tilfeldige ledere holder mål. Dernest må han forsøke å huske at formaning alene neppe vil føre fram. Derimot vil et godt eksempel, kjærlighetens vei, nytte. Han må øve sin innflytelse gjennom sin egen ferd i åndelighet og ydmykhet. Kanskje han ved sitt gode eksempel og sin forbønn og sitt kjærlige vesen kan bli middel til å vekke disse undermålsledere og hjelpe dem fram til modenhet og åndelighet. Og endelig må ikke misjonæren i slike høve gripe til kjødelige midler. Det er jo allfor mye av denslags mellom de inn-

fødte selv. Den som tror, haster ikke. Vær lojal så langt som mulig. Trekk deg ikke tilbake, bli ikke sur og sår. La Guds kirkes interesser gå først.

Dette høres så greit og liketil ut — i teorien. Men vanskeligere er det i praksis. Jeg kjenner til et tilfelle i Shensi-synoden av Church of Christ in China. Menighetèn på stedet var organisert ifølge denne kirkes konstitusjon, men de som var satt til å styre var alt annet enn ideelle ledere. Synoden sendte et misjonær-par for å hjelpe til å bygge opp menighetsarbeidet. Men det ble ikke lett. De ledende tok ikke engang misjonærene med på råd i menighetens anliggender. Arbeidet lå forferdelig nede, og de ledende hverken kunne eller ville gjøre noe for å rette på forholdene. Misjonærene som ble ansatt der var av den *aller beste typen* — *Kristus-grepne, saktmodige og stillfarende*. Det ble en lidelsens tjeneste, men smått om senn vant de seg fram. De forgrep seg ikke på menighetens konstitusjonelle rett til å styre seg selv, og tvang seg ikke fram. Etter to års selvforsakende tjeneste maktet disse gudhengivne misjonærer å vinne de ledendes tillit og forståelse, ja, hele menigheten kom inn i helt nye spor. Det så jeg med mine egne øyne da jeg ble innbudt til å være menighetens gjest under en «week-end».

Dernest tenker jeg på den vanskelige situasjon som oppstår der hvor en misjonær blir plasert under så dominerende innfødte ledere at han føler seg som overflødig. Jeg vet iallfall om to unge, lovende misjonærer som avbrøt sin karriere på misjonsmarken ene og alene av denne grunn. De var to strålende og på samme tid energiske unge menn. De hadde hatt selvstendige prestestillinger i hjemlandet før de kom ut. Etter det vanlige språkstudium ble de anvist arbeid i menigheter hvor ledelsen ble forestått av innfødte prester. Det arbeid som ble igjen til dem, syntes de var noe pusleri og langt fra betydningsfullt nok til å forsvare deres fortsatte opphold på misjonsmarken. De dro derfor hjem til England igjen. Der hjemme mente de at de kunne gjøre en mye større innsats for Guds rike.

Nå kan det vel være at vi alle har lett for å overvurdere våre egne ytelser. Og de fleste vil helst spille førstefiolin. Dessuten ser vi ikke alltid tingene i det rette perspektiv. Vi klassifiserer for overfladisk våre oppgaver i kategoriene «viktig» og «ikke viktig». Når vi ikke får gjøre det vi helst vil, blir vi lett misfornøyde og skuffet. Men

også her gjelder det å se stort på saken. Menighetens interesser må gå først.

Hva skal en misjonær gjøre i et slikt høve? Igjen vil jeg si at det gjelder å ha en smule tålmodighet og framsyn. Han skal strebe etter å være tro i det små og nytte de anledninger som er for hånden. Sikkert har han selv mye å lære ennå. Det annet arbeid som han føler seg kallet til å gjøre, vil han nok få høve til å ta opp senere. Det er om å gjøre å være tro i de oppgaver som kanskje ikke synes så meget. Og det er jo mange slags arbeid som venter på sin mann. Kanskje han uten å presse seg fram kunne ta opp helt nye oppgaver der på stedet, uten derfor å komme i noe misforhold til de stedlige ledere. Det ville være ganske underlig om en misjonær ikke kunne finne seg noe å gjøre bare fordi de innfødte ledere så helt overskygget ham. Så lenge hedenskap er hedenskap og så lenge menigheten er i denne syndige verden, vil det alltid være nok å gjøre for alle kjærlige hender som vil bestille noe.

Endelig tenker jeg på slike steder hvor det ikke finnes habile innfødte ledere i det hele tatt, hva nå grunnen kan være. Slik er det jo der hvor arbeidet er i sin begynnelse. Men slik kan det også være på steder hvor arbeidet er av eldre dato. Når en misjonær blir satt på et slikt sted, stilles det om mulig enda større krav til hans selvbeherskelse og framsynthet. Da behøver han å ha øye klart festet på målet. Heller enn å risikere å bygge arbeidet omkring sin egen person, må han bruke alle midler til å framelske og fostre de stedlige nådegaver. Men han skal ikke derfor skape slike latterlige situasjoner som iblant oppstod etter 1927, da velmenende misjonærer underordnet hele sin virksomhet under «ledere» som ingen ledere var. Man må jo være realistisk og praktisk også i dette spørsmål. Men på samme tid skal vi huske at vårt arbeids suksess står i forhold til i hvor stor grad vi har kunnet fostre fram «indigenous leadership».

*

Så et par personlige bemerkninger til slutt. Jeg har i de senere år arbeidet på forskjellige steder i Kina og lært å kjenne ikke så få av de kristne kinesiske ledere. Og nettopp dette har for meg vært en stor opplevelse. Det har vært min rett å få arbeide under noen

av de mest framstående kristne ledere i Kina og vel i den kristne kirke i det hele. Jeg nøler ikke med å si at mange av disse kinesiske ledere står fullt på høyde med de beste jeg har lært å kjenne i andre land. Og arbeidet på denne basis sammen med slike høyreiste innfødte kolleger var min rikeste tid på misjonsmarken. Det ga meg tro på framtiden. Vi går inn i en ny tid i misjonsarbeidet. Det blir ikke nå å arbeide som mer og mindre selvstendige misjonærer og misjonsselskaper, men å gå inn i fullt og åpent medarbeiderskap med våre innfødte kolleger, ja, under deres førerskap. Vi må smelte sammen, lære å forstå hverandre, for å forstå er å elske. Som misjonærer må vi eie den kjærlighet som setter nesten høyere enn seg selv. Vi må eie tjenersinnet, Kristi sinn. All rasestolthet og alt prestisje-hensyn må fare, for alt slikt er en fornektelse av vår kristne tro. Vår suksess som misjonærer vil ikke minst vise seg i vårt personlige forhold til de innfødte medarbeidere og ledere. Der det ideelle forhold er nådd, er forskjellen mellom Øst og Vest, mellom «innfødt» og «utenlandsk» (som vi sier i Kina), forsvinnende liten, ja, man merker den egentlig ikke. I allfall tenker man ikke på den.